

Аналіз інфляційних процесів в Україні та шляхи їх подолання

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проаналізовано причини та рівень інфляції в Україні. Досліджено вплив інфляційних процесів на економіку України. Запропоновано шляхи подолання інфляції.

Ключові слова: інфляція, інфляційні процеси, рівень інфляції, подолання інфляції.

Abstract

The causes and level of inflation in Ukraine are analyzed. Influence of inflation processes on the economy of Ukraine is researched. The ways of overcoming inflation are offered.

Keywords: inflation, inflationary processes, inflation rate, inflation overcrowding.

Вступ

Економічна політика будь-якої країни, має бути спрямована на забезпечення стабільності та добробуту життя населення. В основу політики має бути покладено контроль за рівнем інфляційних процесів. Інфляція в Україні є найактуальнішою проблемою. Вона спричиняє зростання цін, що призводить до зниження життєвого рівня населення та подальшого загострення економічних та соціальних проблем суспільства. В останні роки масштаби інфляції різко збільшилися.

Причини виникнення інфляції, її динаміку та соціально-економічні наслідки досліджуються як вітчизняними так і зарубіжними науковцями, такими як: Р. Кембелл, Р.Г. Габбард, Дж. Кейнс, С. Фішер, А. Гальчинський, П. Єщенко, В. Прісняков та іншими.

Головними причинами інфляції є: незбалансованість державних витрат і доходів, що призводить до збільшення грошової маси, кредитна експансія, мілітаризація економіки, зростання цін на паливно-енергетичні ресурси та комунальні послуги, інфляційні очікування, відсутність вільного ринку і конкуренції, що призводить до олігополізації економіки, неекономічні фактори (політична нестабільність, війна, втрата довіри до уряду тощо) [1].

Економіко-політична криза 2013-2014 років та військовий конфлікт на сході України нанесли нищівний удар по економіці України. ВВП зменшився у 2014 році на 28,1%, а в 2015 році – ще на 31,3%. За абсолютними показниками країна була відкинута на 10 років назад. Скорочення виробництва призвело до зростання безробіття. У 2015 році роботи не мали 1654 тис. осіб, або кожний десятий з економічно активного населення. Протягом 2014-2016 років інфляція зросла на 24,9%, 43,3% та 12% відповідно. Основним драйвером зростання цін у 2016 році стало підвищення комунальних тарифів. Тарифи на газ, електроенергію, гарячу воду з опаленням зросли на 42%, 60% та 88% відповідно. Разом із тим скоротилася реальна зарплата – у 2014 році на 6,5%, а в 2015 році на 20,2%. Усе це неминуче спричинило зубожіння значної частини населення. Відповідно, основні показники бідності повернулися та навіть перевищили рівень 2005 року [2].

Основним показником, за допомогою якого вимірюється інфляція в країні, є коефіцієнт інфляції, або індекс споживчих цін, він характеризує загальну зміну цін на товари і послуги у поточному періоді порівняно з минулим.

Проаналізуємо рівень інфляції з 2013–2018 (січень) рр. За 2013 р. індекс склав 100,5%. Пік інфляції був у 2014–2015 рр. (124,9 та 143,3% відповідно). Це було спричинено зростанням цін на комунальні послуги, товари і послуги та військовим конфліктом на сході країни. Зростання цін відбувалося на фоні падіння реальних наявних доходів українців, які за попередніми оцінками експертів у 2015 році знизилися більш, ніж на чверть. У 2016 р. за статистичними даними відображено зниження інфляції – до 112,4%, тоді як у 2015 р. – 143,3%. Зміна споживчих цін в 2016 р. приблизилась до прогнозів Національного банку України і передбачали зростання споживчих цін на 12,4% за загальним підрахунком протягом року [3].

Основними чинниками підвищення цін стало підвищення тарифів, що регулюються адміністративно, та зростання світових цін на нафту. Зниженню базової інфляції сприяло

послаблення інтенсивності військового конфлікту на сході, помірна мінливість обмінного курсу гривні, завдяки сприятливій ситуації на зовнішніх ринках, надходженням від експорту високого врожаю зернових та олії. У 2017 р. інфляція прискорилася до 113,7% порівняно з 112,4% у 2016 р. Протягом 2017 р. ціни в українській промисловості зросли на 26,4%. В 2016 р. наявний показник становив 20,5%. Вже у січні 2018 р. інфляція в Україні зросла до 114,1% і перевищила сферу прогнозу Національного банку України. Базова інфляція в січні 2018 р. зросла до 9,8% у річному вимірі. Що обумовлено збільшенням виробничих витрат внаслідок подальшого зростання заробітної плати, послабленням гривні на протязі кількох попередніх місяців і прискоренням споживчого попиту [3].

За оцінками експертів, високі темпи інфляції збереглися і у лютому. Зумовлено це вищими, ніж прогнозувалось, темпами зростання цін на продукти харчування та послуги. До того ж, це призвело до підвищення цін на паливо через подорожчання нафти на світових ринках і знову ж таки, послаблення гривні. Національний банк України підняв облікову ставку до 17% річних, для того щоб стримати інфляцію.

Оптимістичні прогнози інфляції експертами на 2018 р. передбачають зростання споживчих цін на 7,8%. Базовий і песимістичний прогнози складають 10,1% і 13,66% відповідно. Песимістичний варіант включає декілька умов. Припинення міжнародного фінансування України. Зменшення цін на ключові товари українського експорту більш ніж на 35%. Погані погодні умови в сільському господарстві. Нарощення протекціонізму до українського експорту. Розбалансування державних фінансів. В цьому випадку інфляція буде триматися на рівні – 15% [4].

Національний банк на сьогоднішній день підвищив свій прогноз з інфляції в Україні на 2018 р. з 7,3% до 8,9%, а також на 2019 р. з 5,0% до 5,8%. Національний банк України прогнозує, що у 2018 р. інфляція залишиться високою, на рівні 8,9% – загальна і 8,2% – базова [5].

Для того, щоб відобразити реальну інфляцію в Україні порівняємо індекси інфляції та реальної заробітної плати за 2010 та 2018 роки (табл.1).

Таблиця 1. Динаміка зміни індексів інфляції та реальної зарплати в Україні за 2010-2018 роки (зростаючим підсумком) [6]

Станом на 01.01	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Індекс інфляції, %	101,8	110,2	114,9	114,1	114,6	147,3	206,6	232,6	265,4
Індекс заробітної плати,%	86,7	95,9	117,7	120,9	126,4	104,7	91,0	110,6	124,2

Як бачимо, після 2014 року ці індекси рішуче розійшлися в різні боки, хоча в нормі індекс реальної зарплати повинен коливатися десь в межах, близьких до 100%, бажано з невеликим перевищенням.

За думкою НБУ інфляційний тиск обумовлюється такими подіями, як:

- перенесення зростання цін сирих продуктів, що спостерігалось минулого року (насамперед, м'яса та молока), на продукти з високим ступенем обробки;
- активне зростання споживчого попиту;
- підвищення зовнішньої вразливості економіки України через затримку у продовженні співпраці з МВФ, що ускладнює для України залучення капіталу з відповідним тиском на обмінний курс гривні;
- високі інфляційні очікування населення та бізнесу, спричинені поточними темпами зростання споживчих цін та волатильністю на валютному ринку в останні місяці;
- стрімке зростання світових цін на нафту, яке зумовлює подорожчання палива на внутрішньому ринку[5].

Слабке верховенство закону та корупція завдають великої шкоди вітчизняній економіці. Необхідно зробити все можливе і неможливе для ліквідації безмежної корупції та бюрократії в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування [7]. На жаль, антиінфляційні заходи, які ухвалює уряд зводяться переважно до підписання меморандумів і покликані гасити вже існуючі пожежі і можуть бути ефективними лише в короткостроковому періоді. Урядова політика повинна направлятися на укріплення механізмів ринкової системи. Уряд повинен забезпечити природне гальмування зростання цін. Уряд має стійко дотримуватися курсу на покрокове подолання інфляції і повернути довіру більшості населення. Отримати високий рівень довіри уряд зможе лише тоді, коли

запропонує визначені, здійсненні і такі, що можна перевірити, антиінфляційні заходи, які дадуть реальні позитивні результати.

Для подолання інфляції потрібно зміцнити гривню. Також ключовим елементом антиінфляційної політики має стати обмеження монополізму в усіх сферах, а найбільше в енергетичному секторі.

Необхідно вжити заходів щодо співвідношення темпів підвищення рівня життя населення з реальними можливостями економіки. Необхідно провести індексацію основних видів фіксованих доходів населення, також слід звернути увагу на подолання факторів зростання безробіття. Важливою складовою антиінфляційної стратегії є впорядкування державних фінансів, передовсім скорочення бюджетного дефіциту. Потрібно вжити ефективних заходів для поліпшення умов ведення бізнесу, тобто одночасно сприяючи перерозподілу частини коштів населення від споживчого ринку на підприємницькі напрями і розширенню пропозиції товарів і послуг на ринку. Також необхідною умовою є нормалізація валютного курсу для припинення спекулятивних валютних операцій.

Висновки

В сучасних економічних і політичних умовах інфляція в Україні проявляється у вигляді підвищення товарних цін, девальвації гривні, зниження купівельної спроможності населення, збільшення соціальної нерівності та активного розвитку тіньової економіки.

Зниження рівня інфляційних процесів залежить від співвідношення багатьох економічних і політичних факторів та ступеня їхньої активності. Найбільшої ефективності можна досягти лише за умов комплексного використання всіх можливих способів боротьби з інфляцією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Заячківська О. В. Аналіз наявного стану інфляційних процесів у сучасній Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-2-2017/10.pdf>
2. Глущенко Л. Д. Українські реалії причин та наслідків трудової міграції - [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17070/1979.pdf?sequence=3>
3. Рішення Національного банку України «Про підняття облікової ставки у 2018 році. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=62987152&cat_id=55838
4. Інфляційний звіт Національного банку України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=63442010>
5. Індекс споживчих цін. Фінансовий портал Мінфіну [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://index.minfin.com.ua/index/infl/>
6. Індекс реальної заробітної плати. Фінансовий портал Мінфіну [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://index.minfin.com.ua/labour/salary/index/>
7. Лесько О. Й. Дeregуляція підприємницької діяльності та покращення умов ведення бізнесу в Україні / Лесько О. Й., Глущенко Л. Д., Мещерякова Т. К. // Вісник Вінницького політехнічного інституту. - Вінниця.: ВНТУ, 2016. - Вип. 1 (2016). - С. 58 - 64.

Глущенко Лариса Дмитрівна — канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємства і виробничого менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: lglushenko@mail.ru

Бігдай Ілля Леонідович — студент групи МСС-14б, факультет комп'ютерних систем і автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: illia@windowslive.com

Glushchenko Larysa D. — Cand. Sc. (Econ.), Assistant professor of the Chair of Economics of Enterprise and Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Bihdai Ilya L. — student of group MSS-14b, faculty of computer systems and automatics, Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia, e-mail: illia@windowslive.com